

**REKTORIKANDIDAADI
TEGEVUSKAVA
AASTATEKS 2007-2011**

Peeter Järvelaid

Tallinn, 2007

Eesti on mereriik ja mereharidus on Eesti Vabariigi haridussüsteemi üks prioriteetsetest suundadest. Eesti Mereakadeemia on selle süsteemi mereharidust andev õppeasutus, mis on merendusvaldkonnas ühtlasi kompetentsikeskuseks. Eesti Mereakadeemia hea käekäik ja areng tuleb ka tulevikus tagada järjepidevana, arvestades pikka ajaloolist traditsiooni ja kaasaja poolt püstitatud väljakutseid merenduses.

Eesti Mereakadeemia (edaspidi ka EMA või mereakadeemia) rektori tegevuskava peab seega olema kooskõlas EMA strateegilise arengukavaga, et tagada järjepidev tegevus ja anda võimalus EMA missiooni elluviimiseks.

Käesolevat tegevuskava kirjutades lähtusin kehtivast Eesti Mereakadeemia arengukavast aastateks 2003-2010 ja Eesti merehariduse kontseptsioonist, mis on koostatud 2003. aastal.

Olen arvamisel, et eelnimetatud dokumentides on EMA tegevuse üldsuund hästi formuleeritud, mistõttu on eelkõige vajalik tagada arengukavas toodud eesmärkide elluviimine.

Selleks et olla konkurentsivõimeline ka rahvusvahelisel tasandil, peab merehariduse valdkonna tegevuskava olema paindlik pikaajaliste tegevuste planeerimisel. Pideva tõrgeteta arengu tagamiseks tuleb EMA tegevuskava ja saavutatu perioodiliselt üle vaadata.

Eesti merehariduses on reaalne elu juba teinud mõningaid korrekture, mis tingivad uuendatud lähenemise pikaajalise arengukava koostamisel ja mida käesolev rektori tegevuskava kindlasti arvestab. Samas on oluline seada kurss kaugemale ajajoonele, et tagada hästi eesmärgistatud pikaajaline areng.

Järgnevas viieks aastaks EMA juhtimise tegevuskava koostamisel arvestan EMA ees seisvate erinevate ülesannetega ja nende elluviimiseks vajalike ajaperioodidega:

- *Strateegilised ülesanded – pikk perspektiiv vähemalt 20 aastat;*
- *Taktikalised ülesanded – keskmine perspektiiv 5 aastat (toetudes EMA rakenduskavadele);*
- *Operatiivsed ülesanded – lühiperspektiiv 1 aasta.*

Eeltoodu alusel võtan tulevase Eesti Mereakadeemia rektori ülesanded lühidalt kokku kuude punkti:

1. *EMA juhtiva koha kindlustamine Eesti kõrghariduse maastikul.*
2. *EMA edasiarendamine kaasaegse infrastruktuuriga kõrgkooliks.*
3. *EMA kui merenduse alal riigi vajadusi tagava kompetentsikeskuse väljakujundamine.*
4. *EMA kui merenduse valdkonna spetsialiste koolitava asutuse konkurentsivõime tõstmine.*
5. *EMA arendamine rahvusvaheliseks täiendkoolituskeskuseks.*
6. *EMA arendamine õppejõude ja õpetajaid taastootvaks keskuseks.*

1. EMA koht Eesti kõrgkoolide maastikul.

EMA jõudis 2006. aastal nende Eesti Vabariigi kõrgkoolide hulka, kus reaalselt toimib kolmeastmeline haridusmudel. Õppetöö on EMAs korraldatud laiapõhise kutseharidus- (sh kutsekeskharidus-), rakenduskõrgharidus- ja magistriõppekavade alusel. Eesti haridusmaastikul on Eesti Mereakadeemial seetõttu hea arengupotentsiaal.

EMA arengus on lähitulevikus vajalik astuda aktiivseid samme, et kasutada merehariduse andmisel integreeritud õppekavadest tekkivaid võimalusi. Sealhulgas tuleb kaasata mereakadeemia juhtimisse nõukogu vahendusel kõrge kvalifikatsiooniga akadeemiline personal.

Elu on näidanud, et elujõulisemad on need kõrgkoolid, kes arendavad end läbi koostöö nii kodu kui välismaa sotsiaalkõrgkoolidega. EMA arengu prioriteediks peab saama õppekavade pidev kaasajastamine ja õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmine. EMA arengus on seetõttu oluline panustada meie professorite ja praktikutest merendusspetsialistide teadmistele, oskustele ja kogemustele ning luua võimalused koostöö kaudu sünergia tekkeks.

On selge, et mereakadeemia kvalitatiivne areng on olnud kiirem kui arengud EMA õppekeskkonda toetavas infrastruktuuris. Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi spetsialistidega valmib 2007. aasta kevadsuvel mereakadeemia infrastruktuuri väljaarendamise kava.

Lähtudes integratsiooni prioriteetidest, on 2007.a EMA ees seisvateks olulisteks ülesanneteks kaasaegsete õppekavade väljatöötamise jätkamine, infrastruktuuri arengukava koostamise lõpule viimine, aastaks 2027 EMA strateegiliste eesmärkide määratlemine ja kolmeaastase rakenduskava (aastateks 2008 kuni 2011) väljatöötamine vastavalt merehariduse kontseptsioonile.

EMA viieaastases perspektiivis.

EMA ülesannete täitmise edukus viieaastases perspektiivis sõltub suures osas mereakadeemia töötajate usaldusest juhtkonna suhtes, struktuuriüksuste juhtide initsiatiivikusest ja rektori meeskonna koostöö- ning juhtimisvõimest.

Rektori kohusetäitjana olen veendunud, et mereakadeemias on 2007. aasta alguseks loodud positiivne tööõhkkond, mis võimaldab kaasata töötajate initsiatiivi, rakendada meeskonnatööd ja tagab usaldusliku sideme tekkimise juhtkonna ja töötajate vahel. EMA juhtimisel on minu kui rektori kttööle asumise hetkest alates, kasutatud meeskonnatööd nii õppe- kui ka tugistruktuuride juhtimisel. See on tänaseks taganud EMA töötajate kõrge potentsiaali kaasamise.

Leian, et mereakadeemia peab tulevikus looma keskuste tugivõrgustiku. Lisaks Tallinnas asuva keskuse väljaarendamisele, tuleb järgneviks viieks aastaks välja töötada keskuste ühtne kontseptsioon. Kontseptsioon peab andma regionaalsetele arengukavadele suuna nii sisuliste kui ka infrastruktuuri vajaduste osas. Täita tuleb ka lünk, mis on tekkinud 2005. aastal koostamata jäänud (kolme aastast) rakenduskavast.

EMA tugevad keskused tegutsevad Pärnus ja Tartus. Möödunud aastal on EMA pidanud edukaid läbirääkimisi maakondade ja linnade juhtkondadega ning saavutanud ühtsed arusaamad võimalike EMA regionaalsete keskuste kavandamiseks. Väljaarendamist ootavad keskused Ida-Virumaal (Narva, Sillamäe) ja Saaremaal (Orissaare, Kuressaare). Kaalumisel on Peipsi regiooni jaoks satelliitkeskuse loomine Jõgevale.

Lähiaastate perspektiivis on EMA ülesandeks koostöös teiste asutuste ja organisatsioonidega merehariduse suundumuste koordineerimine, et luua ühiste ressursside kaasamise teel alus Eesti merehariduse konkurentsivõime kasvuks. Seda tuleb teha eelkõige elukestva õppe põhimõttele toetudes, integreeritud õppekavade ja moodulõppel rajaneva põhi- ja täiendkoolituse kaudu.

Oluline roll selles arengus on täita EMA Merekoolil, mis valmistab ette merenduses erialaspetsialiste kutsehariduse tasandil ja on EMA tulevaste kadettide ja üliõpilaste kasvulava.

Eesti Mereakadeemia kui kõrgkool kahekümneaastases perspektiivis.

Lähtudes merehariduse kontseptsioonist, on EMA ülesanne tagada eestikeelse merehariduse saamise võimalus *Baltoscandias*. Selle tagamine on võimalik, kui aegsasti planeerida ja suunata õppurite vooge nii merendusalasest kutseõppes, kutsekeskharidusõppes, magistriõppes kui ka doktoriõppes.

2. EMA kui moodsa infrastruktuuriga kiirelt arenev kõrgkool.

Juba täna saan väita, et EMA on kõrgkool, kus õppetöös kasutatakse kaasaegse infotehnoloogia vahendeid. Kasutusel on virtuaalsimulaatorid, mis toetavad laevaohvitseride praktiliste erialaste oskuste väljaarendamist.

Kavandades kaasaegset õppe- ja teaduskeskkonda ja luues võimalused ka võõrkeelseks õppeks, saavad mereakadeemias tekkida eeldused, millega on võimalik tagada pidev areng lähiaastatel, mil on oodata demograafilistest põhjustest tingitud konkurentsi süvenemist.

EMA infrastruktuur viieaastases perspektiivis

2007-2008. a. on oluline alustada haridusökonomilise auditiga, mille eesmärk on välja töötada praktilised abinõud selleks, et riigipoolse võimaliku finantseerimise vähenemisel tagada EMA tasakaalustatud areng ka infrastruktuuri osas. Selliste võimaluste hulgas tuleb ära märkida EMA potentsiaal kasvada avalik-õiguslikuks kõrgkooliks.

Kaasaegse infrastruktuuri arendamise eelduseks on kutseharidusele, kutsekõrgharidusele ja täiendõppele suunatud infrastruktuuri arendamise ressursside kompleksne kasutusvõimalus. Oskusliku planeerimise ja heaperemeheliku elluviimise tulemusena annab kompleksne lähenemine positiivsed tulemused ka siis, kui ressursid on kesised.

Seetõttu on oluline mereakadeemia ja EMA merekooli hoonetekompleksi koondamisel Kopli poolsaarel väga selgelt piiritleda Eesti Mereakadeemia tulevikuväljavaated ja võimalused. Täna kavandatav infrastruktuuri mudel peab rahuldama mereakadeemia vajadused ka aastakümnete pärast.

Mereakadeemia infrastruktuuri areng kahekümneaastases perspektiivis.

EMA eduka arengu aluseks on vajalik välja töötada ja ellu viia EMA haridusökonomiline mudel, mis arvestab õppe- ja teadustöö sisulist vajadust olla toetatud infrastruktuuri poolt. EMA haridusökonomiline mudel peab saama aluseks EMA üleminekul avalik-õiguslikuks rakenduskõrgkooliks, vastavuses EMA pikaajalise arengukavaga.

3. EMA kui riigi vajadusi tagav kompetentsikeskus.

EMA on rakenduskõrgkoolina integreerumas avalik-õiguslike ülikoolide ja teiste rakenduskõrgkoolidega läbi ühiste magistriõppeprogrammide. Tänapäeval Eestis on EMA rakenduskõrgkool, mis on saavutanud rahvusvaheliselt tunnustatud taseme laevaohvitseride (laevajuhid, mehaanikud), meretranspordi korralduse, hüdrograafia ja kalanduse koolituse alal. Samuti on väga head tulemused ka teistes valdkondades.

Puudusena tuleb kahjuks ära märkida tunnustatud spetsialistide-õppejõudude suhteliselt kõrget vanust. Vajadus on noorte kaasaegset rahvusvahelist kogemust omavate spetsialistide järele. Üheks lähituleviku eesmärgiks on programmi koostamine, mis tagab spetsialistide ja õppejõudude piisava järelkasvu.

Aeg on küps selleks, et EMA kujuneks keskuseks, kus toimib merendusala ümarlaud. Ümarlauas saavad nii merendusega seotud ametkonnad kui ka asjast huvitatud eraettevõtjad välja töötada ühise perspektiivmudeli sellest, missugused on nende ootused merendusala rakendusteadusele Eestis.

EMA kompetentsikeskusena viieaastases perspektiivis.

Mereakadeemia peab jätkama ja laiendama rahvusvahelist koostööd, sealhulgas otsima ja leidma võimalusi osalemiseks rahvusvahelistes projektides, võtma osa konverentsidest ja jätkuvalt arendama suhteid merendusringkondadega. Selle tegevuse eesmärgiks on koondada tugivõrgustik, millele toetudes on võimalik pakkuda piisavat kompetentsi nii riigi vajaduste rahuldamiseks kui ka rahvusvahelises konkurentsis hinnataval tasemel õppetöö läbiviimiseks.

Nimetatud potentsiaali realiseerumise eelduseks on põhjaliku tegevuskava koostamine, milles peab olema arvesse võetud riigi ja ettevõtjate tegelikke vajadusi. Tuleb ära kasutada merendusliku rakendusteaduse võimalusi, sh pakkuda erialaste uuringute ja ekspertarvamuste tulemusi merendusinstituutidele.

EMA kui kompetentsikeskus kahekümneaastases perspektiivis.

Edukas riigi mastaabis ja rahvusvahelises koostöös sõltub peamiselt inimeste positiivsest aktiivsusest ja loovuse motivaatoritest. Seega tuleb luua institutsionaalne alus tulevaste merendusvaldkonna spetsialistide toetamiseks nende haridusteel, sealhulgas kraadiõppes. Võimekamad EMA õppurid ja lõpetajad tuleb aktiivselt kaasata rahvusvahelisse koostöösse. Nii on võimalik luua eeldused kompetentsi kasvuks.

4. EMA kui merenduse valdkonna spetsialiste koolitav asutus

EMA teeb merenduse alal üha suuremat rahvusvahelist koostööd. Eesti Vabariigis on oluline pakkuda riiklikul tasandil EMA potentsiaali merendusvaldkonna rahvusvahelise konteksti hea asjatundjana ja vajadusel aidata koordineerida erinevate ministeeriumide ametnike kitsa erialase koolituse saamist välismaal.

Konkurentsivõime tõstmine viieaastases perspektiivis.

Konkurentsivõime tõstmine on võimalik viie aasta perspektiivis peaaesjalikult täiendkoolitusele suunatud elukestva õppemudeli täiustamise arvel ja eelkõige moodulõppe põhimõtete sisseviimise kaudu. Samuti tuleb kaasata koolituste planeerimisel rahvusvahelisel tasemel kõrgelt hinnatud spetsialiste, kombineerides koolitust EMA õppejõudude osavõtuga.

Koolitus peab baseeruma tellijate tegelikke vajadusi silmas pidades ja olema läbi viidud laitmatul professionaalsel tasemel.

Merendusala täiendkoolituse läbiviimine peab jõudma tasemele, et EMA suudab ise pakkuda konkurentsivõimelist koolitust suuremale osale valdkonna spetsialistidele riigis. EMAs antava täiendkoolituse tase peab rahuldama koostööpartnerite vajaduse ja vastama kõrgele rahvusvahelisele tasemele. Tulevikuväljavaateid arvestades tuleb alustada rahvusvahelise mereõiguse spetsialistide koolitamist.

EMA spetsialistide koolitajana kahekümneaastases perspektiivis.

Kui on tagatud kõrge kvaliteediga koolituskompetents ja –tegevus pikema ajaperioodi jooksul, siis tekivad traditsioonid, mis tagavad rahvusliku merehariduse järjepidevuse.

5. EMA rahvusvahelise täiendkoolituskeskusena.

Eesti lähitulevikku mõjutab demograafiline situatsioon, mille tagajärjel astub kõrgkoolidesse noori ligikaudselt kaks korda vähem kui perioodil 2006 kuni 2007. EMAs tuleb seetõttu juba 2007. a luua struktuuraalsed eeldused, mis võimaldavad aastatel 2008-2011 suurendada täiendkoolituse osa, sealhulgas pakkuda täiendkoolitust rahvusvahelistele rühmadele nii inglise kui vene keeles. Selle ülesande täitmiseks on 2006. aastal peetud eelläbirääkimisi Läti, Leedu, Venemaa, Ukraina, Rootsi ja Soome mereharidusinstituutidega.

EMA täiendkoolituskeskuse baasil on võimalik välja arendada nii siseriiklikult kui ka välisriigis edukas keskus. Edu tagamiseks on oluline õigeaegselt kaardistada täiendkoolituse vajadused haridusturul ja valida välja EMA jaoks perspektiivsed valdkonnad.

6. Eesti Mereakadeemia arendamine merehariduse õppejõude ja õpetajaid taastootvaks keskuseks

Õpetajate ja õppejõudude piisava järelkasvu tagamiseks on oluline välja töötada erimeetmete programm võimekamate õppurite suunamiseks kraadiõppesse. Oluline on kraadiõppe võimaluse tagamine, korraldades nii magistri- kui doktoriõppe toetamiseks eraõiguslike stipendiumifondide käivitamist ja kasutades mereakadeemia võimalusi võimekate õppurite suunamiseks teistesse ülikoolidesse täiendava kvalifikatsiooni omandamiseks.

Kokkuvõtteks toonitan, et Eesti kui *Baltoscandia* piirkonda kuuluva mereriigi eeliseks on võimalus koolitada meremehi, kes on võrdväärset suutelised tegutsema nii jäätuvate põhjamerede kui ka lõunamaa merede palavuses. Meie geograafiline asukoht ja kliimaatilised tingimused võimaldavad anda teadmisi ja praktilisi oskusi, et toime tulla erinevates kliimaatilistes regioonides.

Tuginedes EMA juhtimisel saadud kogemusele leian, et on hädavajalik jätkata ja edasi arendada EMA Merekooli baasil merendusklasside võrgu toetamist eesmärgiga anda uuele põlvkonnale võimalus tutvuda merenduseriala praktilise poolega juba põhikooli ja gümnaasiumi õpingute ajal. Elukestva merehariduse propageerimine annab väga tugeva kutsekindluse ja hilisema püsivuse valitud erialal ning on parimaks valikukriteeriumiks EMA järelkasvule.

Seetõttu pean oluliseks, et EMA toimiks ka edaspidi õppeasutusena, kus on integreeritud merehariduse erinevad tasandid (kutseõpe, rakenduskõrgharidus ja kraadiõpe).

Tallinn 2007

Peeter Järvelaid